

הליכות עולם לוי

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

פרשת ויחי

זמן ר"ת	צאת השבת	חלוקת נרות לחג	לוח אור החיים
18:03	17:29	16:38*	י-ם
17:59	17:27	16:36	ת"א
17:59	17:27	16:35	חיפה
18:03	17:30	16:38	ב"ש

* לנחה 40 דק: 16:18

כי לכל העם בשגה

הלו אַמְרַתִּי אֲלֵיכֶם לֵאמֹר אֶל תִּחַטְּאוּ בְּיָדְכֶם וְלֹא תִשְׁמַעְתֶּם וְגַם דְּמוֹ הַגֵּזֶה נִדְרָשׁ, אולם לא ראינו שהאחים קיבלו טענתו, ולא שמענו אותם מתודים על עצם מכירת יוסף. וגם יהודה שביארנו בפרשה הקודמת שנטל אחריות למעשיו ורצה לתקן, היינו את הצער שנגרם ליעקב אבינו, ובאמת לבסוף הצליחו לשמחו, אבל לא על עצם מכירת יוסף. ואפשר שראובן שלא השתתף במכירה יכול היה להתבונן בצורה נכונה וברורה, מפני שלא היה נגוע בחטא, אבל הם שהיו בעלי המעשה היה קשה להם להודות בכך. ומה גם שהרי שיתפו לשכינה עמהם, ובדואי אמרו לליבם אם שכינה נשתתפה עימנו, בדואי שאנו צודקים בדינינו.

וראיה לכל מהלך זה שכן בבוא העת הרומאים לקחו עשרה צדיקים לכפר על המכירה, ולכאורה מדוע לא לקחו תשעה, שהרי הם היו רק תשעה, ראובן לא השתתף, בנימין היה בבית, ויוסף הוא הנמכר. ואם הם נתבעים על הצער שגרמו ליוסף, א"כ רק תשעה גרמו צער. אבל אם נאמר שהם נתבעים על עצם המכירה שעליה מעולם לא התחרטו, א"כ מובן מדוע צריך עשרה, אחד כנגד השכינה, וכידוע הוא היה ר' עקיבא, שכביכול גם השכינה צריכה כפרה.

ואין לתמוה שא"כ שטעו בכל מהלך המכירה מדוע השכינה הצטרפה עמהם, האחד שבדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו, והאחים הקדושים שכל מעשיהם היו לשם שמים וכל חטאם היה בדקות של נגיעה בקנאה ביוסף שהביאה אותם לידי טעות בדין יוסף להורגו או לחלופין למוכרו, אפשר שגם השכינה מצטרפת עימהם, אפילו שאין מעשיהם נכונים. ועוד, שגם לה' היה כאן מהלך, והוא מצטרף עימהם מסיבה שלו, לא שמסכים עם מעשיהם, אלא שמסכים עם מה שצריך לקרות מתוך מעשיהם, והוא ירידתם למצרים, שבדרך זו מוביל הקב"ה ומסובב את מעשיו, וכך דרכו בעולם, ופעמים שאפילו על ידי רשעים מקים גזירתו, ולאחר מכן אותם הרשעים נתבעים על מעשיהם, וכ"ש ע"י האחים הקדושים שדרך מכירתם גילגל את ירידתם למצרים, ולאחר מכן תבע מהם.

ואולם כאן בשונה מכל חטא שעושים הבריות, שהחטא הוא שלהם בלבד, כביכול כאן השכינה נצטרפה עמהם, ולכן גם היא צריכה כפרה, ומעין מיעוט הירח, שהירח בא בטענה שאי אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד, וה' מיעטו, אך לאחר מכן רצה לפייסה ומשלו נתפסה אמר הביאו עלי כפרה (כמבואר בחולין ס:), ובדואי שענין מיעוט הירח היה מוכרח לצורך עמוק של הנהגת הבריא, כמבואר בספרי המקובלים, אך בכל זאת מפני שה' עשה זאת והיה שותף בכך, כביכול הצריך לעצמו כפרה. וכך גם במכירת האחים אע"פ שהשתתף הצריך לעצמו כפרה את ר' עקיבא שהוא כנגד השכינה.

אחים יקרים, הדברים בדואי עמוקים וקשה היה עלי לכותבם, ואם טעיתי איתי תלין משוגתי, אולם כך או אחרת, אנו רואים שהאחים שילמו על מעשיהם גם אחר דורות רבים, ובדואי שלא בחינם, בואו ונתקן את מעשיו וניישר את כל דרכינו, ונזכה לאך טוב וחסד כל ימי חיינו. אמן.

בפרשתנו אנו קוראים על פטירת יעקב אבינו ע"ה וקבורתו, והנה אחר קבורת יעקב האחים שולחים שליח ליוסף שיאמר לו כאילו אביהם יעקב ציוה את יוסף לפני מותו, אָנָּא שָׂא נָא פִּשְׁעֵי אַחִיךָ וְחַטָּאתָם כִּי רָעָה גְּמָלוֹךְ וְעַתָּה שָׂא נָא לְפִשְׁעֵי עַבְדֵי אֱלֹהֵי אָבִיךָ, יוסף בשומעו את דבריהם בוכה, אולם האחים לא מסתפקים בכך והולכים בעצמם ונופלים לפניו ואומרים לו הֲנֵנוּ לָךְ לְעַבְדִּים, יוסף משיב להם שאין להם מה לפחד ממנו, כי איננו חושב להרע להם כלל, ולא עוד שכל מה שנעשה היה לטובה, ומבטיח להם בהזדמנות זו שהוא ימשיך לכלכל אותם ואת בניהם ומנחם אותם ומדבר על ליבם (כמבואר כל זה בפרשה פרק ג' פס ט"ו-כ"א), ורבותינו במדרש (בראשית רבה פרשה ק' אות ט') האריכו לבאר דברי הניחומים שאמר להם יוסף.

וכל מי שקורא דברים אלו רואה שיוסף מחל מחילה גמורה לאחים על כל המכירה, וסילק ממנו כל צד של הקפדה על האחים, וכך חיו עד פטירת יוסף שבעים ואחת שנים, ולפני פטירתו הוא משיב את אחיו שכאשר יגיע עת הפקודה והגאולה יעלו גם את עצמותיו ממצרים, והם מקבלים זאת ובבוא העת מקיימים זאת כידוע. וגם מזה רואים שחזרו לחיות באהבה ואחווה בלי שום טינה כלל ועיקר. וא"כ נשאלת השאלה מדוע בסופו של דבר נענשו האחים על מכירת יוסף, שכידוע מהזוהר והמדרשים, שעשרת הרוגי מלוכה הנה הינם עשרת השבטים הקדושים שבאו לתקן את חטא מכירת יוסף, ולכאורה מה מקום יש לתקן הלא ביקשו מחילה ויוסף מחל להם מעל ומעבר.

ושמעתי תירוצו, אך לא ראיתי כתוב, שיוסף לא אמר בפה מלא אני מוחל, ולעניות דעתי דבר זה קשה לאומרו, שכן הוא אמר ועשה הרבה יותר מזה, ומעשיו מוכיחים שמחל מחילה גמורה. ואין לומר שאע"פ שמחל הם צריכים לקבל את עונשם, שהרי עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר, אלא האדם בבקשת המחילה והפיסוס והריצוי מכפר, והאחים עשו זאת היטב.

ונראה לי בס"ד לומר שבחטא שחוטא האדם לחבירו, יש בו בין אדם לחבירו, אבל יש בו גם בין אדם למקום, וכמו שבבין אדם לחבירו צריך לרצות את חבירו עד שירצהו, כך גם בין אדם למקום צריך להתודות ולהתחרט על מעשיו ולקבל לעתיד שלא יעשה זאת יותר. והנה כאמור האחים בין אדם לחבירו יצאו ידי חובתם באופן מושלם, וגם יוסף מחל להם מכל הלב. אולם לא ראינו שעשו וידוי חרטה וקבלה לעתיד על מעשיהם כלפי הבורא יתברך, דהיינו על עצם המכירה. שאע"פ שעלו בליבם הרהורי חרטה על מעשיהם, וכמו שראינו בפרשת מקץ מיד אחר שיוסף מאשימם בריגול, וכל מה שהם מסבירים ומנסים לנער מעליהם אשמה זו לא עולה בידם, הם מתודים ואומרים (בראשית מ"ב כ"א) אָבִל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אֲחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צֶרֶת נַפְשׁוֹ כִּהְתַּחַנְנוּ אֵלָיו וְלֹא שָׁמַעְנוּ עַל פִּן בָּצָה אֵלָינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת, אבל כאשר נשים לב לדבריהם, הם רק מודים שלא ריחמו עליו כשהתחנן, אך אינם מתחרטים על עצם המעשה.

ואמנם ראובן אומר להם שבאמת מכירת יוסף הינה חטא גמור והם טעו בדינו, וכמו שנאמר (שם כ"ב) וַיַּעַן רְאוּבֵן אֶתְּם לֵאמֹר

מחסות
לוח ניסן
מסכים וימשיכים
למתי כמות ושיחית
077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואתר, הי ישמרו ויציילם מכל צרה

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות ראש חודש (חודש טבת, צום י' בטבת)

היות ואנו עוסקים בהלכות ראש חודש, ראיתי לנכון לצרף כאן דיני חודש טבת ויתבאר בו גם קצת מכללי שאר החודשים, ואע"פ שהצום יחול ביום ששי, ויש אנשים שיקראו דברים אלו ביום שבת שאחר הצום, מ"מ יש בזה הרבה ידע על החודש כולו.

א. חודש טבת הוא החודש העשירי בשנה, כאשר אנו מונים מניסן שהוא החודש הראשון, ובמגילת אסתר הוא נקרא חודש טבת, וכמו שנאמר (אסתר ב' ט"ז) ונתַלְקֶה אֶסְתֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ אֶחְשָׁרוּשׁ אֶל פֶּיַת מַלְכוּתוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא חֹדֶשׁ טַבֶּת בְּשַׁנַּת שִׁבְעָה לְמַלְכוּתוֹ. [ואמנם שמות החודשים על עימם מבבל (כמבאר בירושלמי ראש השנה פ"א ה"ב), מ"מ נראה ליתן רמז לשם זה ע"פ דברי רבותינו במסכת תענית (ו): אמר רב יהודה טובה היא לשנה שטבת אלמנה בלא גשמים ורב חסדא טובה היא לשנה שטבת מרובה בגשמים, ומתמצת הגמרא שכאשר ירדו גשמים בחשון וכסלו טובה היא שלא ירדו בטבת, ואילו כשלא ירדו גשמים כראוי בחודשי חשון כסלו, טובה היא שירדו גשמים בטבת, וכך או כך הרי שטבת מלשון טובה. ואפשר שנקרא כך גם מפני שלא חל בו שום חג, אע"פ שאנו חונגים בו את הימים האחרונים של חנוכה, אבל הוא לא התחיל בהם, ולא עוד אלא שיש בו יום צום וכמה תעניות צדיקים כמפורש בשר"ע (פי' תק"ט), לכן קוראים לו טבת בלשון סני נהור, או שאולי לתקוה שאנו מיחילים שיהפוך אותו הקב"ה עלינו לטובה ולברכה].

ב. מזלו של החודש הוא גדי, וכתב בספר התודעה (פרק י"ב) הטעם מפני שבו יוצאים הגדיים למרעה בשדות, ומה ענין טבת למרעה הגדיים? שכן, אם ירדו גשמים בעונתם, בחשון ובכסלו, ולא ירדו בטבת - סימן ברכה הוא זה לכל השנה. וכשאין גשמים בטבת, שדות המרעה מתחילים להוריק והמרעה כבר מספיק לגדיים. עכ"ל. בחודש זה חל גם תקופת טבת, והיינו שתכנס השמש בראש מזל גדי (רמב"ם פ"ט מקדוש החודש ה"א), ומנהג פשוט שלא לשתות מים בשעת התקופה, וכן כתבו הקדמונים, ואין לשנות (הרמ"א בהגה יו"ד סי' קט"ז סעי' ה'). ובספר הליכות עולם (ח"ו עמ' קפ"ג) פסק שיש להזהר שלא לשתות מים בעת תחילת התקופה מחשש סכנה דהיינו חצי שעה קודם תחילתה וחצי שעה לאחריה ושכן היה המנהג בירושלים להכריז בבתי הכנסת בשבת שלפני התקופה ולהודיע שהתקופה נופלת ביום פלוני בשעה פלונית, ושכן ראוי להדפיס בלוחות השנה להודיע על כך. והשנה תחול תקופת טבת ביום שני, ו' טבת, בשעה עשר וחצי בבוקר, וא"כ משעה עשר עד השעה אחד עשרה צריך להזהר שלא לשתות מים. [ולפי מה שכתב הבי"י (פי"ט תנ"ה) בביאור דברי המרדכי והגהות מימוניות צריך להזהר גם אחר התקופה במים שהיו שאובים בעת התקופה, שלא לשתות אותם, ומ"מ כתבו האחרונים שיש לתת ברזל בתוך המים בשעת התקופה, ואז מותר לשתותם אחר התקופה, ואין להחמיר ליתן ברזל רק במים אבל לא בשאר משקים (הליכות עולם שם בשם האחרונים)].

ג. ראש חודש טבת פעמים שהוא שני ימים, כאשר כסלו מלא (ל' יום), וכמו השנה, ואז חג החנוכה מסתיים בתאריך ב' טבת. ופעמים שטבת הוא יום אחד, כאשר כסלו חסר, ואז חג החנוכה מסתיים בג' טבת. ואולם טבת עצמו הוא לעולם חודש חסר (כ"ט יום), וממנו ואילך עד סוף השנה החודשים כסדרן, אחד מלא אחד חסר בכל השנים. [טבת חסר, שבט מלא, אדר חסר, ניסן מלא, אייר חסר, סיון מלא, תמוז חסר, אב מלא, אלול חסר, וכן תשרי לעולם מלא, ורק חשון וכסלו משתינים, פעמים ששניהם מלאים כמו השנה, והיא נקראת שנה שלימה, ופעמים ששניהם חסרים, ופעמים שהם כסדרן, חשון חסר כסלו מלא (וכמבאר כל זה ברמב"ם פ"ה מקדוש החודש הל' ה' ו', ובטור סי' תכ"ח)].

ד. בעשירי בטבת תיקנו צום עשירי בטבת, וצום זה הוא מדברי הנביאים כנזכר בנביא (זכריה ח' י"ט, רמב"ם פ"ה מתעניות ה"ד). סיבת הצום מפני שבו היחל המצור כמבאר בנביא בסוף ספר מלכים (מלכים ב', כ"ה א') וַיְהִי בַשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית לְמָלְכוֹ בַּחֹדֶשׁ

הָעֲשִׂירִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נִבְכַּדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְקָל חֵילוֹ עַל יְרוּשָׁלַם וַיִּסֶן עֲלֶיהָ וַיִּכְנְו וַיָּקֶה דֶּיָּק סָבִיב. המצור נמשך כשנתים וחצי עד י"ז בתמוז בשנה האחת עשרה, כמבואר בנביא (שם פס' ב'). וכך נאמר בספר יחזקאל (כ"ד א' ו') וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי בַּשָּׁנָה הַתְּשִׁיעִית בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בַּעֲשׂוֹר לַחֹדֶשׁ לֵאמֹר. בְּיָמֶיךָ אָדָם קָתֵב לְךָ אֶת שֵׁם הַיּוֹם אֶת עֵצָם הַיּוֹם הַזֶּה סִמְךָ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶל יְרוּשָׁלַם בַּעֲצָם הַיּוֹם הַזֶּה. ומפני כך כתב בספר האבודרהם (סדר תפלות התעניות) וז"ל: ומתענין בו ביום ואפילו היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר, מפני שנאמר בו בעצם היום הזה כמו ביום הכפורים. עכ"ל. [וניין בדרשות החתם סופר (תורת משה דרוש ד' לו באר) שנתקשה איך יתכן שיום עשירי בטבת חסר יותר מתשעה באב, שהלא אם חל ת"ב ביום שבת נדחה ליום ראשון, ואילו י' טבת אם היה חל בשבת היו צמים בשבת, ותיצו שבאותו יום סמך מלך בבל למטה על ירושלים כמו כן ישבו בית דין של מעלה אלו מימנים אלו משמאלים עד שגברו המשמאלים ונחרב הבית, וכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, נמצא שבכל שנה ושנה נתחדש חורבן חדש, וזו בכל פעם כשנגיע אותו יום של עשרה בטבת, שהתחיל אז למעלה משפט החורבן, כמו כן בכל דור דור, יושבין בית דין של מעלה וגזרין החורבן של כל שנה ושנה, לכן תענית ט"ב, דהוה רק על צרה שעברה לא דחו שבת, אבל תענית י' טבת זהו ביטול צרה העתידה לבוא ודוחה את השבת, ע"ש מה שהאר"ך בזה בדברים נפלאים, ואמנם הבי"י (פי"ט תק"ט) הביא דברי האבודרהם וכתב שלא ידע מנין לו, וכן מפורש ברש"י (מגילה ה' ד"ה אבל זמן) שלא כדברי האבודרהם, והביאו החו"ע (ט' תעניות עמ' י"ט) והוסיף שכן מוכח מעוד ראשונים].

ה. צום עשירי בטבת מתחיל בעלות השחר ומסתיים בצאת הכוכבים, ובמהלך הצום מותרים ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל. (שו"ע סי' תק"ט סעי' ב'). מנהג הספרדים להכריז על הצום בשבת שקודם לצום (שם סי' תק"ט סעי' ד'), אולם מנהג האשכנזים שלא להכריז כלל בשום צום (כמבאר ברמ"א שם). נשים מעוברות ומניקות לדעת השו"ע (סי' תקנ"ד סעי' ה') פטורות מן הצום, ולדעת הרמ"א (סי' תק"ט סעי' א' בהגה) דוקא שמצטערות הרבה מן הצום, ובזמנינו אינן צריכות לצום שכולם בגדר מצטערות הרבה (חו"ע ד' תעניות עמ' נ"ח בשם פוסקים אשכנזים), ומ"מ יאכלו כדי קיום הוולד (שו"ע תקנ"ד ע"ג). וכ"ש חולה אפילו שאין בו סכנה פטור מן הצומות הללו, ואסור להם להתענות (משנ"ב סי' תק"ט ס"ק ד'), וגם אינם צריכים להשלימים ביום אחר (חו"ע שם עמ' נ"ט ו').

ו. השנה יחול הצום ביום ששי, וגם כאשר חל ביום ששי מתענים ומשלימים עד צאת הכוכבים. [כך היא דעת השו"ע (סי' רמ"ט סעי' ד'), וכך היא מסקנת הרמ"א (שם)]. אלא שקודם צריך להתפלל ערבית ולעשות קדוש ורק אז יוכל לאכול. ודרך אגב, צום עשירי בטבת הוא הצום היחיד מחמשת התעניות שתיקנו לנו רבותינו שיכול לחול ביום ששי, וכמו שכתב המשנה ברורה (סי' תק"ט ס"ק י'). [שכן צום גדליה החל בג' תשרי לעולם לא יחול ביום ששי, שכן בכדי שיחול ביום ששי צריך שראש השנה יחול ביום רביעי וחמישי, והרי ידוע שלעולם לא יחול א' של ראש השנה ביום רביעי ע"פ הכלל לא אד"ו ראש. גם צום תשעה באב וי"ז בתמוז לא יחולו ביום ששי, שהרי כידוע תשעה באב יוצא ביום שבו יוצא א' של פסח, וא' של פסח לעולם לא יחול ביום ששי, ע"פ הכלל לא בד"ו פסח, וי"ז בתמוז חל תמיד ביום שחל תשעה באב, ונמצא א"כ ששני צומות אלו לעולם לא יחולו ביום ששי. וכן תענית אסתר לעולם לא יחול ביום ששי, שבכדי שיחול ביום ששי צריך שראש חודש אדר יהיה ביום ראשון, שאז י"ד באדר שהוא פורים של בני הפרושים יחול ביום שבת, וי"ג שבו תענית אסתר יחול ביום ששי, ומכיון שלעולם לא יחול ראש חודש אדר ביום ראשון (כמבאר בס' תרפ"ה סעי' ו'), ממילא לעולם לא יחול לעולם תענית אסתר ביום ששי]. ויהי רצון שיתקיים בנו דברי הנביא (זכריה ח' י"ט) פַּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַתְּשִׁיעִי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֲשִׂירִי, יִהְיֶה לְבַיְתִי יְהוּדָה לְשִׂשׁוֹן וְלְשִׁמְחָה וְלִמְעֻדִים טוֹבִיִּם, וְהָאֻמִּת וְהַשְּׂלֹום אָהָבוּ. אמן כן יהי רצון.

halicot.olam.55@gmail.com או לכתובת - צפניה 47 ירושלים

לעילוי נשמת היקר באדם ר' אברהם (אלברט) מלכה בן שמחה ז"ל, כי"א חשון תשפ"ה, תנצב"ה.